CHIAR DE MOR VISĂTORII

— “Though Dreamers Die” 1944 —

de Lester del Rey

Traducerea: Titus Ceia & Sorin Simion

Conştiinţa oscila în prag, confuză, şovăitoare, în timp ce spiritul lui Jorgen se prăbuşea de-a lungul nervilor amorţiţi, într-o căutare fără scop; frigul îl pătrundea pînă la măduvă şi în întregul său corp furnicăturile dureroase păreau să se intensifice pe măsură ce, conştientă doar pe jumătate, gîndirea le descoperea. Îşi concentră raţiunea, într-un efort de a regăsi letargia prenatală care îl dominase atîta vreme, refuzîndu-şi o nouă înfruntare cu acest trup îngheţat şi străbătut de furnicături.

Totodată amorţeala dispărea, în ciuda vagilor sale dorinţi, deşi ochii, acum deschişi, nu percepeau încă decît o lumină imprecisă, fără formă, fără contur, fără amănunte; sunetele abia murmurate care-l înconjurau nu păreau să aibă nici ritm, nici semnificaţie. Frigul bătea în retragere puţin cîte puţin, făcînd loc unor dureri surde care, la rîndul lor, se răriră; omul se agită fără nici un gînd, în timp ce minuscule frînturi de memorie continuau să se infiltreze cu insistenţă, încercînd să-i amintească ce trebuia să facă.

Apoi ideile i se limpeziră într-o oarecare măsură, permiţîndu-i să-şi amintească frînturi răzleţe din ceea ce se petrecuse. Avusese loc cucerirea Lunii şi o curajoasă dar unică tentativă pe Marte; buletinele de ştiri nu vorbeau decît despre asta. Şantierele începuseră să construiască o nouă navă, mai mare, acţionată de un sistem original de eliberare a energiei pe care îl inventase el însuşi, sistem graţie căruia nu mai existau frontiere şi nava se putea îndrepta spre cele mai îndepărtate stele, dacă astfel s-ar fi stabilit, ajungînd la realizarea tuturor visurilor şi speranţelor umanităţii. Şi totuşi ceva îi scăpa încă... mai important decît toate astea, mai important chiar decît marea navă.

Un ac îi atinse pieptul, apoi pătrunse, aducîndu-i bucuria căldurii, a regăsirii energiei. Raţiunea izbuti să identifice adrenalina şi el ştiu că erau mai mulţi în jurul său, străduindu-se să-l trezească. Acum inima îi bătea cu putere şi substanţa se răspîndea în el, alungînd primele gînduri vagi, pentru a le înlocui cu un torent de amintiri dezagreabile, ba chiar nespus de amare.

Căci visurile oamenilor şi oamenii înşişi nu mai erau decît ţărînă în urma lui! Într-o singură noapte, toate speranţele şi

proiectele se sfărîmaseră ca şi cum n-ar fi existat niciodată; se abătuse Flagelul, o bacterie mutantă de origine necunoscută, distrugătoare dincolo de orice închipuire, care lansase un atac teribil, semănînd distrugerea şi nelăsînd în urma ei decît moarte. Poate cu timpul s-ar fi găsit o soluţie, dar tocmai timpul le lipsise. În cîteva săptămîni, Flagelul invadase întreg Pămîntul; în cîteva luni, cutezătorii care încă mai rezistau trebuiseră să abandoneze orice speranţă de supravieţuire. Rămăseseră neştirbite doar curajul şi vigoarea cu care doctorul Craig silea muribunzii să sfîrşească construcţia marii nave a lui Jorgen; cu chiu cu vai, în îngrozitoarea învălmăşeală a ultimelor zile, el reuşise să adune acest echipaj jalnic de redus cu care plecase să caute azil pe Marte, luînd cei cinci roboţi Thoradson ca să conducă nava - în timp ce echipajul urma să se protejeze de imensa acceleraţie prin criogenie.

Dar pe Marte, Flagelul ajunsese înaintea lor! Fusese poate adus de prima expediţie, sau ei înşişi îl transportaseră fără să ştie; asta urma să rămînă pentru, totdeauna un mister. Venus era nelocuibilă, celelalte planete cu atît mai puţin, iar în spate, Pămîntul era mort. Mai rămîneau stelele, şi se îndreptară spre ele, sub imboldul necesităţii; o necesitate care făcuse din acest ţel sublim doar sumbra parodie a vechiului vis. Aici, pe navă, în jurul lui Jorgen, era tot ce mai rămăsese din rasa umană, la o necunoscută şi incredibilă distantă de sistemul solar care fusese lumea lor!

Dar vechea luptă fără cruţare trebuia să continue! Jorgen se răsuci pe masă, întinzîndu-şi picioarele tremurînde spre podeaua de metal şi scuturînd capul pentru a-şi limpezi ideile. „Doctorul Craig?”

Mîini tari şi reci îl apucară de umeri şi-l reaşezară fără brutalitate la loc. Vocea care-i răspunse era metalică, dar plăcută.

— Nu, master Jorgen, doctorul Craig nu este aici. Mai aşteaptă, odihneşte-te încă puţin, pînă vor dispare urmele somnului. Încă nu eşti gata.

Începea să vadă din ce în ce mai clar; îşi plimbă privirea împrejurul camerei. Cinci omuleţi metalici, înalţi de patru picioare şi jumătate, aşteptau răbdători în jurul lui; nu era nimeni altcineva. Roboţii lui Thoradson erau incapabili de expresii faciale, în pofida unei slabe luciri din ochii lor, şi totuşi

atitudinea lor părea să trădeze un sentiment de nesiguranţă şi nelinişte. Jorgen se agită cu nervozitate, uşor stînjenit de această impresie. Numărul cinci făcu un gest vag cu braţul.

— Încă puţin, master. Trebuie să te odihneşti!

Rămase un moment imobil, pentru a lăsa să dispară ultimele urme de amorţire şi făcu efortul de a adopta, în ciuda întunericului care încă-i acoperea mintea, poziţia de şef care-i revenea logic. De astă dată, Cinci nu protestă cînd el întinse mîna pentru a se agăţa de umărul de metal, ridicîndu-se cu greu în picioare.

— Aţi descoperit un soare cu planete, Cinci? De asta m-aţi reanimat?

Cinci mişcă picioarele într-un gest ciudat de uman şi dădu din cap. Vorbele lui erau joase şi lente pînă la exasperare.

— Da, master, mai repede decît am fi sperat. Cinci sori fără planete şi nouăzeci de ani de căutări au trecut, dar ar fi putut fi mii. Se poate vedea din camera de pilotaj, dacă vrei.

Nouăzeci de ani care s-ar fi putut ridica la cîteva mii, dar cîştigaseră partida! Lui Jorgen îi tremura capul de nerăbdare în timp ce-şi lua hainele; Trei şi Cinci se repeziră să-l ajute, apoi îl încadrară pentru a-l susţine - valuri de ameţeală îl mai străbăteau încă - şi îl conduseră cu grijă în timp ce el îşi recăpăta treptat controlul corpului şi al membrelor. O luară pe lungul coridor central al navei, făcînd sâ răsune podeaua de plastic şi metal sub picioarele metalice şi sub încălţările de piele. Ajunseră în sfîrşit la postul de comandă, unde imense hublouri de cristal dezvăluiau spaţiul negru şi rece, punctat de stele minuscule şi strălucitoare; stele care nu clipeau, şi cărora lipsa vălului liniştitor al unei atmosfere planetare le dădea o aparenţă de agresivitate. Drept înainte, în contrast frapant cu celelalte, în ciuda micimii lui, se impunea un punct de dimensiunea unei piese de zece cenţi văzută de la trei metri. Îl privi fix un timp, apoi se apropie de hublouri aproape cu nepăsare, pînă ce Trei îl trase de mînecă.

— Am făcut deja releveele planetelor, master, dacă vrei să le vezi. Sîntem încă departe şi, la distanţa asta, doar cu instrumente optice sînt greu de reperat, dar cred că le-am găsit pe toate.

Jorgen se întoarse spre ecranul electronic care începu să

lumineze intermitent, în timp ce Trei regla cu iuţeală telescopul, enumerînd globurile care apăreau pe rînd. Unele erau clare şi nete, fără urmă de mişcare, în timp ce altele trădau printr-o aureolă confuză prezenţa atmosferei. Cinci dintre ele, apropiate de dimensiunile Terrei, erau situate dincolo de sferele interioare aride şi uscate, iar dincolo de ele, o lume monstruoasă, mai mare decît Jupiter, conducea privirea spre altele, din ce în ce mai mici. Nu exista nici o planetă cu inele, ca Saturn, dar cele mai multe aveau sateliţi, mai puţin planetele interioare cele mai depărtate. Una dintre ele era un sistem dublu, planeta şi satelitul avînd aproape aceeaşi mărime. Pe ecran apăru planetă după planetă, fiecare imediat înlocuită de o alta şi Jorgen se frecă la ochi cînd făcu suma.

— Optsprezece, socotind-o pe cea dublă ca fiind una singură! Cîte sînt locuibile?

— Probabil patru. În orice caz, a şaptea, a opta şi a noua sînt. În mod firesc, dată fiind puterea soarelui, cele mai apropiate sînt prea încinse. Dar acestea au aproape dimensiunile Terrei şi sînt relativ mai aproape unele de altele decît erau Pămîntul, Marte şi Venus. Au, probabil, şi cam aceeaşi temperatură, apropiată de a Pămîntului. La spectroscop se evidenţiază pe toate prezenţa oxigenului şi a vaporilor de apă, iar pe plăcile celei de-a şaptea apare chiar o vegetaţie posibilă. Am ales-o deci pe aceasta, sub rezerva deciziei tale.

Planeta reapăru pe ecran, o bilă mărindu-se sub efectul amplificator al obiectivului de imagine, pînă ce umplu panoul, apoi depăşi marginile pentru a nu lăsa să se vadă decît o parte din ea. Această tentă albastru-verzuie putea fi un ocean, în timp ce partea mai închisă de alături era probabil o masă continentală. Jorgen observa imaginea care defila încetişor sub manevrele lui Trei, albastrul fiind în întregime înlocuit de cafeniu, pentru a reveni apoi, dezvăluind o altă mare. Din cînd în cînd, străbătută de fuioare gri, pătura atmosferică se opaciza şi el se simţi ciudat de emoţionat la gîndul norilor, al cursurilor de apă, al ploii şi al mirosului atît de bogat al plantelor. Planeta ar fi putut fi sora geamănă a Pămîntului; părea total diferită de lumea dură şi aridă care fusese Marte.

Vocea lui Cinci îi întrerupse firul gîndurilor; robotul îi urmărise privirea pe ecran.

— Continentul alungit, orizontal, pare să fie cel mai

favorabil, master. I-am estimat temperatura ca fiind apropiată de cea din regiunile rurale ale centrului Americii de Nord, dar cu schimbări de anotimp mai puţin pronunţate. Densitatea specifică a planetei este apropiată de şase, puţin mai mare decît a Pămîntului; ar trebui să se găsească minereuri şi metale. O lume plăcută, atrăgătoare.

Era adevărat. Mai mult chiar, era un cămin pentru călătorii care mai dormeau încă, o lume unde să-şi aducă visurile şi speranţele, unde copiii lor puteau creşte fără a li se părea ciudată literatura Pămîntului. Marte era posomorîtă şi inospitalieră, o lume de luptă pentru necesităţile primare. Această planetă avea să fie pentru ei o mamă deschizîndu-şi braţele către copiii ei adoptivi. Doar dacă...

— S-ar putea să existe deja locuitori care să n-aibă nici un chef să împartă cu noi.

— Posibil, dar n-ar putea fi decît primitivi. Am cercetat îndelung, cu telescopul şi cu camera, care arată mai multe detalii decît ecranul; portul ideal de coborîre nu arată nici o activitate sau semne de locuire, iar nişte fiinţe civilizate ar fi construit cu siguranţă un oraş acolo. Într-o anume privinţă... cred... aşa ar trebui să fie...

Jorgen avea conştiinţa aceluiaşi sentiment, că nu va întîlni rivali. Se întoarse surîzînd spre cei trei care-l înconjurau, avînd aerul de a-i aştepta cu nerăbdare aprobarea.

— Atunci, fie a şaptea. Iar voi, se poate spune că aţi răspuns din plin încrederii pe care v-am acordat-o. Cum stăm cu carburantul pentru aterizare?

Cinci se întoarse brusc spre hublourile de observaţie şi Doi fu cel care răspunse:

— Avem mai mult decît ne trebuie, master. Odată atinsă viteza necesară, nu ne-a mai trebuit decît foarte puţin pentru dirijarea navei. Am avut destul timp la îndemînă pentru a calcula unghiurile de apropiere, aşa fel ca orice soare inutil peste care dădeam să ne relanseze pe o traiectorie nouă, aşa cum se întîmplă în cazul cometelor.

Jorgen aprobă din cap şi, preţ de o clipă, privi în faţă soarele care avea să devină al lor; se gîndi la veghea lungă şi monotonă a roboţilor, minunîndu-se în sinea lui de şansa deosebită ca ei să fi fost astfel construiţi. Roboţi antropomorfi, capabili să mînuiască instrumentele umanilor, umblînd pe două

picioare şi dotaţi cu două braţe terminate cu mîini. Ştia însă bine că nu era vorba de un noroc orb. Natura concepuse omul pentru a merge acolo unde roţile nu puteau ajunge, pentru a mînui unelte de tot soiul şi pentru a sluji nu unuia, ci unei multitudini de scopuri. Era inevitabil ca Thoradson şi „creierul” să copieze un model dotat cu atîtea facultăţi de adaptare, nereducînd decît talia, din cauza enormului excedent de greutate al unui robot de şase picioare înălţime.

Omuleţi de metal a căror viaţă nu avea scurtimea celei umane, acea neşansă a stăpînilor lor; roboţi capabili să muncească alături de oameni, să înveţe de la o sută de dascăli, să-şi umple memoria timp de secole, în loc de cîteva zeci de ani. Cînd specializarea cunoştinţelor ameninţa să devină prea îngustă, cînd nici un om nu dispunea de suficient timp pentru a învăţa totul în domeniul ales, crearea roboţilor devenise unica soluţie. Înaintea lor, oamenii recurseseră la maşinile de calculat, apoi la instrumente electronice şi, în sfîrşit, la „creierele” în aşa fel reglate încît să rezolve, printre altele, problema propriei lor îmbunătăţiri. Împreună cu un asemenea creier trudise Thoradson, pentru a găsi, în sfîrşit, soluţia roboticii totale. Acum, desprinşi de domeniul lor firesc, ei serveau, dincolo de orice închipuire a creatorului lor, la protejarea şi conservarea a tot ce mai rămînea din specia umană. Dincolo de cinci sori, în timpul a nouăzeci de ani de cercetări monotone, ei îndepliniseră ceea ce nici un om n-ar fi putut măcar încerca.

Jorgen îşi alungă gîndurile cu o ridicare din umeri şi se întoarse spre ei.

— Cît timp voi mai rămîne conştient, înainte de a începe deceleraţia?

— Sîntem în deceleraţie... din plin.

Doi întinse mîna spre panoul de bord, arătînd accelerometrul. Instrumentul confirma ceea ce spusese, deşi nu se simţea nici o zguduitură care să scuture nava, aşa cum nu se simţea nici urmă din teribila suprasarcină care ar fi indicat o modificare a vitezei. Atunci, pentru prima oară, Jorgen realiză că greutatea lui părea normală. În spaţiu, departe de atracţia unui corp ceresc important! „Gravitaţie controlată!”

Cinci rămase cufundat în contemplaţie în faţa hubloului, iar vocea lui continuă calmă, incapabilă de a exprima mîndria

sau modestia.

— Doctorul ne-a pus această problemă şi am avut mulţi ani spre a lucra la ea. Pe întreaga navă nişte plăci exercită o tracţiune echilibrantă, de forţă egală şi opusă acţiunii acceleraţiei, în timp ce altele dau un simulacru de greutate normală. Fie că mergem cu viteză constantă, fie că accelerăm la zece g, compensaţia este totală şi automată.

— Atunci somnul era inutil! De ce...

Dar cunoştea prea bine răspunsul; chiar învingînd presiunile chinuitoare, somnul rămînea singura modalitate de a aduce oamenii la o asemenea distantă, la distanţa a nouăzeci de ani; altfel, ar fi îmbătrînit şi pierit înainte de a ajunge, chiar dacă alimentele ar fi fost suficiente...

Totodată, pe acest plan, nu vor mai avea nelinişti. Erau doar la cîteva ore de planetele pe care le examinaseră, şi cel mai bine era să petreacă aceste ore aici, în faţa marilor hublouri, privind cum apare şi se măreşte cu rapiditate noua lor patrie. În spiritele lor, urma cu siguranţă ceva mai mult decît o simplă sosire; aveau dreptul să asiste la ultimul capitol al exodului lor, să păstreze pentru întreaga viaţă această clipă printre amintirile lor personale, ca s-o transmită apoi copiilor ce vor veni. Faptul că ei se aşteptau la ariditatea lui Marte în locul acestei lumi ispititoare nu putea face decît să le împlinească şi mai mult sentimentul de triumf. Se întoarse, surîzător.

— Ei bine, Cinci, haide să ne apucăm de reanimare, între timp, voi ceilalţi vă veţi ocupa în continuare de navă. Evident, începem prin a-l trezi pe doctorul Craig ca să-şi vadă planul îndeplinit.

Cinci nu se clinti de lîngă fereastră, dar ceilalţi îşi întrerupseră activităţile, în expectativă. Apoi, cu greu, robotul răspunse:

— Nu, master. Doctorul Craig e mort!

— Mort? Craig?

I se părea imposibil, la fel de imposibil şi ireal ca şi distanţa care îi separa de lumea lor de origine. Totdeauna fusese Craig, totdeauna va fi Craig.

— A murit, master. De mai mulţi ani. Se percepea o umbră de tristeţe şi încă ceva în maniera de a pronunţa, rar, cuvintele. N-am putut face nimic pentru el!

Jorgen scutură din cap, fără a pricepe. Fără Craig,

proiectele pe care îndrăzniseră să le pună pe picioare păreau incomplete şi chiar total aberante. Pe Pămînt, Craig fusese primul care se gîndise la această evadare la bordul navei. Iar pe Marte, după ce roboţii aduseseră proba prezenţei Flagelului, tot bătrînul doctor spulberase starea lor de şoc printr-o simplă ridicare din umeri şi-şi întorsese din nou privirile spre exterior cu o speranţă care refuza să se stingă.

— Jorgen, am comis o greşeală de judecată alegînd o lume atît de puţin potrivită pentru noi cum este aceasta, chiar şi fără Flagel. Dar nu este sfîrşitul, ci doar o întîrziere. Pentru că mai departe, undeva în Univers, există şi alte stele cu alte planete. Avem o navă care poate ajunge oriunde şi roboţi care ne pot conduce; ce-am putea dori mai mult? Poate prin împrejurimile lui Alpha Centaurus, poate la o mie de ani-lumină mai departe, dar există cu siguranţă un azil pentru rasa umană. Noi îl vom descoperi! În deşertul din jurul nostru nu există decît o singură certitudine, aceea a morţii; dincolo de frontierele noastre, nu e decît incertitudine... dar o incertitudine îmblînzită de speranţă. Noi vom lua hotărîrea. N-are nici un rost să-i trezim pe ceilalţi doar pentru a-i dezamăgi, cînd poate că, vreodată, îi vom deştepta pentru un triumf deosebit. Deci?

Iar acum Craig, cel care îi dusese atît de departe, murise precum Moise, la fruntariile Ţării Făgăduite, lăsîndu-i responsabilitatea reală şi normală a conducerii. Jorgen se smulse din gînduri, deşi entuziasmul său de acum cîteva clipe se prăbuşise sub groaznicul sentiment al pierderii ireparabile. Dar erau încă multe de făcut.

— În acest caz, Cinci, să începem cu ceilalţi.

Cinci se întoarse de la hublou şi-i privea acum pe ceilalţi, comunicînd cu ei prin aparatura radio integrată în mecanismele sale. Evita să-l privească pe Jorgen. Cîteva clipe, roboţii rămaseră încremeniţi, părînd atenţi la ceva anume, apoi Cinci dădu din cap cu acelaşi aer de regret şi se întoarse pentru a-l urma pe Jorgen, cu paşi şovăitori, cu braţele atîrnîndu-i pe lîngă corp.

Dar Jorgen nu era decît pe jumătate conştient de prezenţa lui cînd se opri în faţa uşii mari, închise ermetic, şi întinse mîna spre levierul care permitea accesul la camera de hibernare. Auzi în spatele său paşii lui Cinci grăbindu-se şi simţi

deodată mîinile metalice apucîndu-l de braţ, trăgîndu-l înapoi, în timp ce robotul îi făcea semn să se dea la o parte din faţa uşii.

— Nu, master. Nu intra!

Timp de încă o clipă, Cinci mai şovăi, apoi se hotărî şi-l conduse pe coridor, mai departe de uşă, spre cea mai apropiată dintre micile celule de reanimare.

— Am să-ţi arăt... aici înăuntru! Noi...

Temeri fără nume, necunoscute, îi răscoliră măruntaiele, temeri inspirate de ceva mai ameninţător în indiferenţa robotului decît în actele sale de neînţeles.

— Cinci, te rog să-mi explici comportarea ta!

— Te rog, master, intră aici. Am să-ţi arăt - dar nu în camera principală - nu acolo! Aici e mai bine, e mai simplu...

Jorgen rămase nehotărît, întrebîndu-se dacă trebuia să recurgă la formula care impunea supunerea totală, formulă integrată în mecanismul robotului, apoi se întoarse. Mica siluetă deschise uşa şi-i făcu semn să intre, ferindu-şi în continuare ochii; el înaintă şi înţepeni aproape imediat în prag.

Nu era nevoie de cuvinte. Anna Holt zăcea întinsă pe masa îngustă, cu trupul acoperit de un cearşaf alb, cu ochii închişi; grimasele dureroase ale agoniei i se şterseseră de pe faţă. Nu încăpea nici o îndoială asupra morţii ei. Pielea îi era marcată în mod hidos de pete închise de formă neregulată, iar aerul mustea de mirosul de mosc caracteristic Flagelului! Aici, departe de orice surse de infectare, atunci cînd scopul lor era aproape atins, Flagelul îi ajunsese pentru a-şi cere dreptul şi a le aminti că fuga nu era de-ajuns... că ea nu va fi niciodată o soluţie atîta timp cît vor fi obligaţi să-şi transporte cu ei corpurile, devenite vectori ai maladiei.

În celulă, materialul pentru reanimarea celor adormiţi era împrăştiat, azvîrlit fără grijă într-o parte pentru a face loc altor lucruri a căror utilitate era destul de greu de priceput. Părea totuşi evident că Flagelul, deşi cîştigase, ca de obicei, nu cîştigase fără luptă. Jorgen făcu un pas înapoi, fără a-şi lua ochii de la cadavru. Se îndepărtă apoi, tîrşîindu-şi tălpile pe podea. Cu o grabă apatică, Cinci închise şi sigilă uşa.

— Iar ceilalţi, Cinci? Şi ei...

Cinci făcu un semn afirmativ, ridicînd puţin capul pentru a încrucişa privirea omului.

— Toţi, master. Camera somnului a devenit un mausoleu.

Flagelul a înaintat încet, din cauza frigului, dar cu timpul i-a ucis pe toţi. Uşa am sigilat-o de mult, atunci cînd doctorul Craig şi-a dat seama că nu mai este nici o speranţă.

— Craig? Mintea lui Jorgen continua să funcţioneze, dar de o manieră neobişnuită, gîndurile apăreau unul cîte unul. Era la curent?

— Da. Cînd au apărut primele simptome la cei adormiţi, l-am trezit, aşa cum ne ceruse... Aveam atunci o viteză constantă, dar nu montaserăm încă plăcile de gravitaţie.

Robotul ezita, vocea lui gravă tărăgăna din ce în ce măi mult silabele.

— Cînd eram pe Marte o ştia deja; dar îşi păstra speranţa în calităţile unui ser care vă fusese injectat odată cu agenţii de suspendare ai activităţii. După ce l-am trezit, am mai încercat şi alte seruri. Am luptat timp de douăzeci de ani, master, am trecut pe lîngă doi sori, iar cei ce dormeau mureau încet, fără să sufere, fără să-şi cunoască boala. Şi mureau din ce în ce mai mulţi. Doctorul Craig a reacţionat la primul ser iar tu la al treilea; eram convinşi că ultimul a salvat-o şi pe ea. Dar apoi pielea ei s-a umplut de pete şi am fost nevoiţi s-o reanimăm pentru a încerca ultima şansă, acum două zile. N-am reuşit! Doctorul Craig sperase... că voi doi... dar am făcut tot ce-am putut, master!

Jorgen se lăsă condus de mîinile robotului, care-l împinse pînă la un fotoliu. Emoţiile sale se învălmăşeau într-un şuvoi de lamentări confuze.

— Fata a fost, deci, luată de Flagel! A luat-o pe ea, Cinci, cînd ar fi putut s-o cruţe şi să mă ia pe mine în locul ei. Doar aveam spermatozoizi congelaţi, care puteau fi folosiţi dacă muream, dar a trebuit să piară ea, şi nu eu. S-ar spune că zeii, pentru a împinge ironia la culme, au hotărît să lase teafăr un bărbat inutil! Neatins!

Cinci mişcă picioarele, stingherit.

— Nu, master.

Jorgen făcu ochii mari, fără a pricepe. Apoi ridică brusc mîinile în timp ce robotul îşi aţintea un deget spre pielea lui. Pete mici, aproape invizibile, împestriţau pielea mai albă cu un cafeniu deschis; pete mici, neregulate, care duse la nas degajau un miros slab dar caracteristic de mosc. Nu, nici el nu era imunizat.

— La fel ca doctorul Craig, spuse Cinci. O încetinire aproape echivalentă cu imunitatea completă, astfel că vei putea trăi încă treizeci de ani, poate, dar noi am ajuns să credem că vindecarea totală este o imposibilitate. Doctorul Crag a mai trăit încă douăzeci de ani, a murit de bătrîneţe şi din cauza unei crize cardiace, nu din cauza Flagelului, de care a suferit însă în tot acest timp.

— Imunitate sau întîrziere, ce mai contează acum? Ce se întîmplă cu visurile noastre, Cinci, cînd moare ultimul visător? Sau poate întrebarea ar trebui pusă invers.

Cinci nu răspunse, dar se lăsă pe un fotoliu, alături de om. Jorgen reflecta la circumstanţe, conştient că nu încerca nici o reacţie emotivă, ci doar o evaluare intelectuală a acestei glume sinistre pe seama rasei umane. Citise cîteva romane despre ultimul dintre oameni şi îşi pusese deja întrebări asupra unei astfel de situaţii. Poate că pe Pămînt, printre ruinele oraşelor şi amintirile găunoase ale trecutului, un om ar fi realizat că era sfîrşitul speciei sale. Aici, în spaţiu, el accepta faptul, dar în mod inconştient, condiţionarea lui îl făcea să creadă că dezastrul nu-i lovise pe toţi oamenii, că lăsaseră în urmă o întreagă lume în viaţă. Şi deşi înţelegea foarte bine că lumea pe care o părăsise era la fel de pustie ca şi nava, aceste convingeri erau prea adînc înrădăcinate în gîndirea lui ca să le poată elimina în întregime. Intelectualmente vorbind, rasa umană se stinsese; pe planul emoţiilor, însă, ea nu se putea sfîrşi niciodată.

Cinci îl atinse cu delicateţe.

— Ne mai rămîne laboratorul doctorului Craig, master; dacă vrei să consulţi notele lui, sînt acolo. Şi cred că, înainte de a muri, i-a lăsat un mesaj „creierului”. În orice caz, cînd l-am găsit, cheia era conectată. N-am încercat să preluăm mesajul, te-am aşteptat pe tine...

— Îţi mulţumesc, Cinci.

Dar nu făcu efortul de a se ridica, nu înainte ca robotul să-l atingă din nou, cu un gest aproape implorator.

— S-ar putea să ai dreptate. Probabil că-mi trebuie ceva pentru a-mi ocupa mintea. E bine. Poţi să te întorci la tovarăşii tăi, sau să mă însoţeşti, cum vrei.

— Aş prefera să te însoţesc.

Omuleţul de metal se ridică şi-l urmă pe Jorgen de-a lungul coridorului, către capătul rachetei; zgomotul metalic al paşilor săi părea să acompanieze călcătura surdă şi regulată a tălpilor de piele. La un colţ, robotul alunecă rapid într-o cabină laterală; ieşi cu o sticluţă de coniac, pe care i-o arătă cu un aer întrebător. Alcoolul nu-l reconfortă pe Jorgen, îi produse doar o senzaţie de căldură fizică; îşi urmară drumul pînă la cămăruţa în care locuise Craig. Notele pe care acesta le lăsase nu mai puteau suscita de acum decît o umbră de curiozitate, şi în nici un caz un mesaj al celui mort n-ar fi putut da un sens tragediei celui viu. Dar, oricum, era mai bine decît să nu facă nimic. Jorgen intră, pe cînd Cnci închidea fără zgomot uşa în urma lui, şi se apropie fără entuziasm de carnetele de notiţe învelite în plastic. De două ori, robotul ieşi să caute alimente, din care Jorgen abia gustă. Darea de seamă a lucrărilor inutile ale lui Craig defila pe sub ochii lui Jorgen. Ajunse, în sfîrşit, la ultima pagină, la ultima notă.

„Am făcut tot ce-am putut; cu tot optimismul, succesul meu nu e decît parţial. Acum, simt că mi se apropie ceasul şi că roboţii vor trebui să se ocupe de ce-a mai rămas de făcut. Şi totuşi, refuz să disper. Nemurirea individului, ca şi a rasei, nu cuprinde doar continuitatea din generaţie în generaţie, ci şi urmărirea visurilor întregii umanităţi. E posibil ca visătorii şi descendenţii lor să moară, dar visurile nu pot muri. Aceasta este credinţa mea şi eu continui să cred. N-am nici o altă speranţă pentru a o oferi viitorului necunoscut”.

Jorgen lăsă încet carnetul şi-şi frecă ochii obosiţi. Cuvintele care ar fi trebuit să sune ca o sfidare adresată destinului cădeau în gol; visul putea muri... El era ultimul dintre visători, impasul destinului, iar mai departe nu era decît uitarea. Toate visurile a o mie de generaţii se concentraseră în Anna Holt şi dispăruseră odată cu ea.

— Creierul, master, sugeră încetişor Cinci. Ultimul mesaj al doctorului Craig!

— Fă-l să funcţioneze, Cinci.

Era un model mic, un analizor limitat de fapte, aşa cum aveau tehnicienii, sau mai degrabă cum avuseseră, pentru a-i ajuta în muncă; opera în fonie, cu un vocabular elementar, adaptat rolului său. Jorgen nu cunoştea semantica acestui

vocabular, dar fără îndoială, Cinci colaborase îndestul cu Craig pentru a şti să-l descifreze.

Observă cu interes robotul care conecta cheia de punere în funcţiune şi se adresa maşinii alegîndu-şi cu grijă cuvintele.

— Ieşire sub-total! Intrare cifra **n**!

Creierul răspunse imediat, alegînd ultima înregistrare dictată de Craig şi repetînd-o cu însăşi vocea doctorului, o voce pe care vîrsta şi epuizarea o făcuseră aspră şi tremurătoare; iar în timp ce vorbea, moartea se apropia de el.

„— Ultimele mele note... insuficiente! Visurile pot continua. Prima analiză a lui Thoradson...”

Preţ de o clipă, nu se mai auzi decît un foşnet, aşa cum ar fi putut produce un corp uman; apoi creierul pronunţă clar dar fără intonaţie:

— Intrare sub-total **n**, procedat la ieşire.

Pentru Jorgen, nu erau decît cuvinte fără sens; scutură din cap, privindu-l pe Cinci.

— Pesemne începea să-şi piardă minţile. Ştii care a fost prima analiză a lui Thoradson?

— Ea se sprijină pe crearea noastră. Thoradson era, prin natura împrejurărilor, foarte priceput în semantică... era indispensabil pentru a face să funcţioneze creierele complexe folosite pentru a rezolva problema roboţilor. Prima sa analiză, o schiţă, îi arătă că miezul poblemei era definirea precisă a cuvîntului **Eu**. Acest cuvînt nu se poate defini în mod limpede decît în proprii săi termeni, ca şi pronumele latin **ego**, pentru că nu se raportează în mod obligatoriu unei părţi fizice oarecare, definibilă în mod particular, şi nici rolului individului. În linii mari, el conferă sentimentul de individualitate, şi Thoradson a avut impresia că reuşita sau eşecul în domeniul roboticii rezidă în capacitatea de a analiza, apoi de a sintetiza această noţiune.

Timp de multe minute, Jorgen reflectă, sucind şi răsucind cuvintele, fără a găsi totuşi înţelesul ultimului mesaj al muribundului. Dimpotrivă, totul devenea şi mai obscur. Totuşi, cum venise fără nici o speranţă, nu încercă nici o dezamăgire. Atunci cînd o problemă era insolubilă, conta prea puţin dacă ultimele cuvinte ale unui om erau de o logică rece sau de o nebunie fără margini. Rezultatul va fi acelaşi. Şi în nici un caz semnatica nu putea oferi o speranţă, atunci cînd întreaga ştiinţă bacteriologică a rasei dăduse greş.

Cinci îi atinse din nou braţul, întinzîndu-i două comprimate minuscule.

— Master... Acum trebuie să dormi, master. Asta... este amytal de sodiu... ar trebui să te uşureze. Te rog!

Înghiţi comprimatele cu docilitate şi se lăsă condus de robot într-o cameră de odihnă, incapabil să gîndească. Nimic nu mai putea avea importanţă, iar somnul produs de droguri era o soluţie la fel de acceptabilă ca oricare alta. Îl văzu pe Cinci manevrînd un contactor, îşi simţi greutatea scăzînd la cîteva livre, ceea ce îi dădu impresia că patul era moale şi primitor, apoi se lăsă complet năpădit de efectele somniferului. Cinci ieşi făcînd cît mai puţin zgomot posibil, şi întunericul se lăsă peste mintea lui Jorgen, cruţîndu-l de efortul de a gîndi.

Cînd Jorgeh se trezi, micul dejun era în faţa lui, în farfurii termoprotectoare; ronţăi cîte ceva, mai mult din obişnuinţă decît de foame. În timpul orelor de somn, vălul întunecat cae-i acoperea mintea se mai ridicase cît de cît, dar emoţiile sale rămăseseră, în mod curios, în suspensie. S-ar fi spus că mintea lui comprimase mulţi ani de uitare în cîteva ore, astfel că atitudinea a faţă de tragedia speciei umane era nuanţată de o impresie de depărtare, de timp scurs; nu mai resimţea nici amărăciune, nici durere, doar un vag sentiment că totul se întîmplase cu mult timp în urmă şi că acum devenise ceva obişnuit.

Aşezat pe marginea patului, se îmbrăcă încet, privind cum urcă fumul ţigării, cu creierul golit de gînduri. Chiar şi gîndirea devenise lipsită de obiect! De departe, din străfundurile navei, creştea un huruit surd, pe care îl recunoscu ca fiind funcţionarea la maximum a duzelor de direcţie, declanşate provizoriu pentru a face nava să se încline într-o direcţie sau alta. Apoi zgomotul încetă, lăsînd în urma lui doar murmurul regulat, echilibrat, al motorului principal, la fel ca înainte.

Termină cu îmbrăcatul, deschise uşa şi ieşi în coridor; din instict, o luă spre postul de observaţie, unde trebuia să se găsească, probabil, Cinci. Roboţii nu erau oameni, dar erau ultimii tovarăşi care-i mai rămîneau şi nu dorea, în nici un caz, să rămînă singur. Prezenţa robotului îi făcea bine. Intră în postul de comandă, observă că erau acolo toţi cinci şi se apropie de hubloul de quartz.

Cinci se întoarse auzindu-l şi, dîndu-se la o parte pentru a-i face loc, întinse braţul spre exterior.

— Tocmai voiam să te chem, master. Peste puţin timp asolizăm.

— Mulţumesc.

Jorgen privi afară, dîndu-şi seama de distanţa parcursă de cînd zărise pentru prima dată planeta. Acum, soarele ajunsese la dimensiunile celui pămîntesc, iar sfera către care coborau se vedea cu uşurinţă, fără telescop. Se lăsă condus cu delicateţe spre locul pe care i-l indică Cinci, acceptă binoclul, dar nu făcu efortul de a-l ridica la ochi. Privirea liberă cuprindea mai mult, iar, la viteza cu care se apropiau, în curînd nu mai avea să fie nevoie de nici un ajutor vizual.

Planeta creştea puţin cîte puţin sub ochii observatorilor, întinzîndu-se în faţa lor şi prinzînd relief pe măsură ce distanţa scădea. Doi, aflat la comenzi, înscrise nava pe o curbă progresivă care îi permitea să se aşeze pe partea însorită a planetei, cînd îşi vor fi ales locul de aterizare; întunericul nopţii bătea în retragere, dezvăluind privirilor suprafaţa luminată a globului. De-a latul emisferei nordice se întindea continentul orizontal pe care-l văzuseră deja, caricatură grosolană a unui ogar în plină cursă, cu un fluviu lung şi sinuos coborînd de-a lungul coastelor, pentru a se vărsa în spatele uneia din labele anterioare. Munţii începeau de la cap, pe care-l înconjurau, întinzîndu-se apoi spre coadă, pentru a se întîlni, la nivelul coapsei, cu un alt lanţ muntos. În locul unde fluviul se vărsa în mare Jorgen observă contururile unui imens port natural, protejat de ocean şi destul de adînc pentru a primi orice navă de suprafaţă. Acolo ar fi trebuit să se afle un oraş, dar nu se zărea nici urmă, deşi se aflau destul de aproape pentru a-l distinge. Dacă ar fi existat.

— Vegetaţie, observă Cinci. Cîmpia centrală trebuie să aibă un sezon productiv destul de lung... circa doisprezece ani de primăvară, urmaţi de o vară şi o toamnă blînde, şi poate de patru ani de iarnă călduţă. Anotimpurile tebuie să fie lungi, master, la această distantă de soare, dar înclinarea axei este atît de uşoară încît multe din plante vor fi crescînd chiar şi iarna. Iar acolo, s-ar spune că sînt copaci, o pădure mare. Verde, ca pe Pămînt.

Sub ei, un nor plutea uşor pe deasupra continentului şi ei

îl traversară, cu duzele învolburînd atmosfera în jurul lor şi lăsînd în urmă vîrtejuri.

Doi se agita acum frenetic în faţa comenzilor. Căderea, pînă atunci rapidă, se încetini, şi acum planau la circa opt sute de metri deasupra coastei, aşteptînd să-şi urmeze coborîrea. Apoi nava se aşeză uşor pe nisip. Doi opri motoarele şi generatoarele de gravitaţie artificială, înlocuite acum de gavitaţia ceva mai slabă a planetei.

Cinci se agită din nou, lăsînd să-i scape un zgomot care aducea a suspin.

— Nici urmă de inteligenţă, master. Aici, lîngă un asemenea port, ar fi fost construit cu siguranţă un oraş, chiar şi numai din pămînt şi chirpici. Nu-i nici o urmă. Iar planeta este, totuşi, o planetă frumoasă, concepută parcă anume pentru viaţă.

Suspină din nou, aţintindu-şi privirile spre exterior. Jorgen înclină capul fără a spune nimic, conştient că gîndeşte acelaşi lucru. Sub un număr de aspecte, era o lume superioară celei pe care o părăsiseră, ciudat de familiară, cu plante avînd o asemănare uimitoare cu cele pe care le cunoscuse.

Lăsaseră în urmă cinci stele şi călătoriseră nouăzeci de ani cu o viteză apropiată de cea a luminii pentru a găsi în cele din urmă un adăpost depăşind imaginaţia cea mai înfierbîntată, unde totul părea pregătit pentru a-i primi. Fără ocupanţi, lumea cea nouă aştepta. Iar înăuntrul navei, pentru a răspunde invitaţiei, nu erau decît fantome şi vise găunoase, şi un singur om, care murea încet. Doar el contempla şi aprecia totul. Zeii îşi montaseră sinistra lor farsă cu o meticuloasă atenţie pentru detaliile indispensabile perfecţiunii.

Rasa umană visase lumi aşteptînd-o dincolo de stele, lumi dormind în aşteptarea eventualei sosiri. Aproape că şi reuşiseră, dar spiritul lor de pionieri sucombase în faţa Flagelului; oamenii învinseseră distanţele doar ca să moară în clipa victoriei.

„Şi, bineînţeles, Cinci, trebuia să fie o lume minunată, spuse el fatalist, dar fără amărăciune. Altfel, ironia n-ar fi fost deplină”.

Cinci îi atinse braţul cu grijă şi suspină din nou, clătinînd din cap.

— Doi a descoperit că aerul e respirabil... puţin prea bogat în oxigen, dar bun. Vrei să ieşi?

Făcu un semn afirmativ şi traversă sasul, urmat de cei cinci care inspectau planeta, schimbînd, probabil, impresii prin radio. Cinci se îndepărtă de ceilalţi pentru a se apropia de el. Se opri alături, urmărindu-i privirea aţintită asupra înălţimilor care se apropiau de ţărm.

O adiere uşoară aducea mirosul curat şi bine cunoscut al plantelor în creştere, aerul era bun şi bogat. Era o lume capabilă să-i facă pe oameni să-şi uite necazurile într-o pace regăsită, să-şi adune navele rătăcitoare printre stele, o lume pe care ai fi putut-o numi, în orice limbă, „acasă”. O lume prea bună pentru a suscita dificultăţile indispensabile apariţiei inteligenţei, dar un adevărat Eden pentru aceeaşi inteligenţă, odată formată.

Jorgen ridică din umeri. Era o lume pentru visători, dar el nu mai voia alte vise decît cele pe care spera să i le aducă opiumul negru al uitării. Vedea în jur prea multe lucruri care-i aminteau de ceea ce ar fi putut să fie. Ar fi preferat să urce din nou la bordul navei şi să reia căutarea fără ţel, pînă ce va muri, pînă ce nava şi roboţii vor înceta, la rîndul lor, să funcţioneze. O luă la fugă, atunci cînd Cinci începu să vorbească, dar se opri aproape îndată, prea indiferent la toate pentru a-l mai întrerupe.

Ochii robotului fuseseră aţintiţi spre locurile pe care el privise mai înainte, iar acum alunecau de-a lungul rîului, spre golf.

— S-ar fi putut ridica aici un oraş asemeni oricărui altuia din trecut, master. Aici oamenii ar fi găsit tot ce trebuia pentru a-şi face viaţa frumoasă, un port pentru a pleca spre celelalte continente, un fluviu pentru a pătrunde spre interior, iar dincolo de coline, cîmpia de pe care ar fi plecat nave spre celelalte lumi, atît de multe în jurul acestui soare şi, probabil, atît de asemănătoare cu aceasta. Închipuie-ţi, un pod alb azvîrlit acolo, peste firul apei, locuinţe împrăştiate printre coline, uzinele dincolo de cotul fluviului, un parc mare pe această insulă.

— O grădină publică aici, terenuri pentru şcoli şi universitate acolo.

Da, Jorgen le vedea, şi ochii îi străluciră o clipă, închipuindu-şi ce-ar fi putut fi oraşul, un oraş-matcă.

Cinci făcu un semn aprobator.

— Iar acolo, pe insuliţă, o statuie simbolică, înaripată, cu un braţ ridicat spre cer şi cu altul aţintit în jos, spre oraş...

O clipă, încă, pupilele lui Jorgen mai scînteiară, apoi îşi aminti de cei morţi şi flacăra se stinse. Se întoarse, înăbuşindu-şi un geamăt de disperare; Cinci se luă pe urmele lui!

— Visurile!

Vocea lui Jorgen cuprindea în acest cuvînt toate blestemele zeilor, unor zei dornici de batjocură.

Dar vocea calmă a lui Cinci, în spatele lui, nu trăda nici un pic de ură; era doar tristeţe în cuvintele pronunţate cu voce înceată.

— Şi totuşi, master, visul era frumos, la fel ca şi planeta. Atunci cînd coboram, vedeam deja oraşul şi îndrăzneam, aproape, să sper. Mie nu-mi pare rău de acest vis.

Valul de emoţii se retrase, retezat. Apărură altele, care proiectară trupul lui Jorgen într-un fotoliu al postului de comandă, în timp ce privirea lui revenea spre exterior, spre colinele şi spre fluviul care ar fi primit minunatul oraş... nu, care îl vor primi! Craig nu bătuse cîmpii, la urma urmei, iar ultimele sale cuvinte erau o cheie, lăsată de un om care refuza orice înfrîngere, odată descifrată semnificaţia lor. Visele nu puteau muri pentru că Thoradson studiase un timp semantica pronumelui singular al persoanei întîi şi îşi stabilise construcţiile ulterioare pe rezultatele acestui studiu.

Cînd ultimul visător va fi murit, visul va continua să existe, pentru că e mai puternic decît cei care l-au creat; undeva, într-un fel sau altul, visul îşi va găsi noi visători. Nu mai era cu putinţă să existe un ultim visător, şi asta din clipa cînd primul uman încă sălbatic putuse concepe, la începuturile rasei sale, viziunea unui viitor mai bun.

Cinci visase... aşa cum Craig şi Jorgen şi întreaga umanitate visaseră. Nu o viziune rece de metal meşteşugită după norme matematice, ci o viziune de marmură şi jad, frazată pe dorinţa ancestrală a inteligenţei de a cuceri o lume mai bună, mai frumoasă. Omul era mort, dar el lăsa în urmă-i o stranie progenitură, care era moştenitoarea lui spirituală în toate sensurile cuvîntului.

Moştenirea cărnii era instinctul care activa animalele, dar omul voia mai mult; pentru el, era continuarea speranţelor sale, a viziunilor sale, care aveau mai multă importanţă decît simpla imortalitate a speciei. Lent, cu faţa impasibilă, cu o nouă lumină în privire, Jorgen se ridică şi-şi aşeză palma pe umărul

omuleţului de metal care cutezase să aibă un vis pur uman.

— Veţi construi oraşul acesta, Cinci. Am fost stupid şi egoist, altfel aş fi priceput mai devreme. Doctorul Craig înţelesese; reuşise să se debaraseze de prejudecăţile noastre rasiale, din păcate cu foarte puţin timp înainte de a muri. Iar acum, tu mi-ai dat cheia. Voi cinci puteţi construi toate astea, împreună cu alţii asemeni vouă, pe care aveţi mijloacele să-i construiţi.

Cinci îşi mişcă stîngaci picioarele, scuturînd din cap.

— Oraşul, master, îl putem construi, dar cine-l va locui? Străzile pe care le-am cunoscut erau pline de oameni ca tine, nu de... obiecte ca noi!

— Condiţionarea, Cinci. Toată... viata voastră, aţi existat doar pentru oameni, supuşi voinţei oamenilor. Şi totuşi, există deja în voi tot ceea ce trebuie, speranţe, vise, curaj, ideal, şi chiar dorinţa de a orîndui lumea după ideile voastre. Am auzit spunîndu-se că sclavii de odinioară plîngeau cînd erau eliberaţi, dar copiii lor au învăţat să trăiască pentru ei înşişi. Iar asta o puteţi face şi voi.

— Poate.

Era vocea lui Doi, cel care ar fi trebuit să rămînă cel mai puţin accesibil emoţiilor, în virtutea rigorii formaţiei sale fizico-matematice.

— Poate, dar ar fi o lume a singurătăţii, master Jorgen, plină de amintirile voastre, iar visurile noastre ni s-ar părea sterile.

Jorgen se întoarse spre Cinci.

— Există o soluţie la această problemă, nu-i aşa, Cinci? Şi voi o ştiţi. Desigur, s-ar putea să vă amintiţi de noi şi să consideraţi activitatea voastră ca inutilă şi lipsită de scop în absenţa noastră, dar există un alt mijloc.

— Nu, master!

— Îţi ordon să mă asculţi, Cinci! Răspunde-mi!

Sub tonul imperios, robotul se clătină; răspunse cu greu, în ciuda condiţionării care-i impunea o supunere totală.

— Este aşa cum gîndeşti, master. Minţile şi chiar memoriile noastre sînt supuse ordinelor tale, ca şi trupurile, de altfel.

— Atunci, vă cer din nou supunere, de data aceasta tuturor. Veţi ieşi şi vă veţi întinde pe plajă, la bună distanţă de

navă, într-un somn aparent, aşa fel ca să nu mă puteţi vedea plecînd. Apoi, cînd nu voi mai fi aici, specia umană va fi uitată, ca şi cum n-ar fi existat niciodată, iar voi veţi rămîne debarasaţi de orice amintire raportîndu-se la noi, dar cu toate celelalte cunoştinţe. Pămîntul, umanitatea, istoria şi originea voastră, totul vă va dispărea din gînduri. Veţi rămîne singuri, pentru a lua un nou start. Vă veţi face planuri, veţi construi după plac. Este ultimul meu ordin. Ascultaţi-l!

Se priviră între ei, sfătuindu-se, apoi Cinci răspunse în numele tuturor, cu vocea slăbită aproape la un murmur.

— Da, master. Ascultăm!

Puţin mai tîrziu, Jorgen, aflat în picioare lîngă navă, îi privea întinzîndu-se pe nisipul alb al plajei, pe malul vastului ocean al acestei noi lumi. Lîngă ei se înălţa o moviliţă. O mică colecţie de instrumente şi diverse alte obiecte indispensabile. Cinci îi adresă o privire lungă, contemplă o clipă nava, apoi îşi întoarse ochii. Fără a spune un cuvînt, strînse în mîna sa de metal mîna pe care i-o întindea omul, apoi se întinse lîngă tovarăşii lui; uitarea provizorie îi stinse orice umbră de gînd.

Jorgen îi privi îndelung, în vreme ce un vînt lin îi aducea miresmele proaspete ale planetei. Ar fi fost plăcut să poată rămîne, dar prezenţa lui putea să ducă la eşecul întregului plan. Oricum, n-avea importanţă; în cîţiva ani ar fi murit şi n-ar fi fost nimeni din rasa lui pentru a împărtăşi aceşti ani şi a-i plînge stingerea. Era cea mai bună soluţie. Cunoştea destul nava pentru a o conduce prin tenebrele spaţiului spre stelele reci şi ostile. Putea să rătăcească pentru vecie fără nici o destinaţie, în acest mausoleu indestructibil dedicat lui şi morţilor din interior. Pentru moment, nu avea nici un proiect; îşi va consacra, poate, aceşti ani cărţilor şi materialului ştiinţific de la bord, sau va alege eliberarea printr-unul din numeroasele mijloace nedureroase. Timpul şi propriile gînduri vor hotărî mai tîrziu. Pe moment, n-avea nici o importanţă. Pentru el, fericirea nu-şi mai avea loc, dar îşi va găsi o anume mulţumire în a şti că-şi îndeplinise sarcina pînă la capăt. Zeii nu mai aveau de ce să rîdă!

Făcu cîţiva paşi spre navă, apoi se opri pentru a cuprinde cu privirea rîul şi colinele, imaginîndu-şi oraşul descris de Cinci. Nu, nu reuşea să şi-l închipuie populat de roboţi; dar şi asta

ţinea tot de condiţionare. La suprafaţă, oraşul va fi poate diferit, dar asta nu era decît o treabă de obişnuinţă, realităţile vor fi în mintea constructorilor. Dacă în această lume pe cale de a se naşte nu va apărea nicicînd rîsul, nu-şi vor găsi loc nici lacrimile, sărăcia, mizeria de care o parte a rasei sale suferise atît.

Rămînea pironit acolo, şi imaginile curgeau alimentîndu-i viziunea, în mod paradoxal populată de fiinţe omeneşti. Vedea spiritualitatea care se va manifesta cu siguranţă. Vedea marile vapoare în port, şi altele urcînd cursul fluviului. Cerul păru deodată să se umple de huruitul elicopterelor, iar mai departe se auzea vuietul rachetelor plecînd spre a opta şi a noua planetă, în timp ce altele se construiau în vederea căutării unor noi sori, a unor noi lumi.

Poate într-o zi, în expansiunea lor viitoare, ei vor descoperi Pămîntul. În mod curios, avea speranţa că-şi vor descoperi cîndva originea şi vor regăsi memoria fragilei rase protoplasmice de care era legată copilăria lor. Dar erau atîţia sori, iar în cursul mileniilor, cele cîteva legături ce le mai puteau arăta adevărul riscau foarte tare să slăbească şi să dispară. Nu o va şti niciodată, îşi spuse.

Vîntul îl învălui, într-un murmur uşor, şi coborînd privirea zări ceva ce flutura uşor în mîna lui Cinci. O vagă curiozitate îl împinse înainte, dar nu mai încercă să ia obiectul, cînd văzu ce reprezintă.

Cinci se gîndise şi el la Pămînt şi la legăturile lor cu el. Şi găsise mijlocul, fără a încălca totuşi ordinele lui Jorgen. Hîrtia era o hartă reprezentînd un soare cu nouă planete, din care una era înconjurată de inele, altele însoţite de luni; iar cea de-a treia era înconjurată de o trăsătură subţire de creion. La trezirea lor, nu vor mai şti ce reprezintă, dar vor încerca să afle; iar într-o zi, cînd vor fi descoperit soarele pe care îl căutau, ghidaţi de orînduirea uşor de recunoscut a planetelor, se vor întoarce pe Pămînt. Va mai trece încă mult timp pînă să dispară ultimele vestigii, şi ei vor fi în măsură să găsească soluţia problemei. Problema originii lor.

Jorgen mîngîie uşor mîna de metal încleştată pe hartă, şterse cele cîteva fire de praf de pe fruntea robotului, apoi se întoarse cu pas hotărît la bordul navei. Închise sasul în urma lui. O clipă mai tîrziu, în urletele accelerării, părăsea planeta; lăsase în urma lui cinci omuleţi întinşi pe nisip, lîngă murmurul

oceanului. Cinci omuleţi de metal şi un vis!

[*Originally published in „Astounding” Feb. 1944*]